

Tusen takk for invitasjonen, Utdanningsforbundet setter stor pris på å få spille inn til dette viktige arbeidet.

Jeg har merket meg at dere ber om svar på tre spørsmål:

- For det første: Hva er det som bidrar til kjønnsforskjeller i utdanningssystemet?
- For det andre: Har vi gode eksempler på barnehager og skoler som jobber systematisk med å redusere forskjellen på utbytte for gutter og jenter
- For det tredje ønskes det forslag til tiltak som kan motvirke uønskede kjønnsforskjeller.

Og med dette har dere egentlig sagt at det ikke er noen grunn til å diskutere OM det finnes slike kjønnsforskjeller. Og jeg ser også at det finnes mye dokumentasjon som kan tolkes i retning av at dette problemet er reelt. Frafall i videregående skole er *ett eksempel*. Og i denne uka fikk vi en ny leseundersøkelse (PIRLS) som understreker at det er en systematisk forskjell på gutters og jenters leseferdigheter – og forskjellen er ikke i guttenes favør.

Likevel finnes det også forskning som peker på ulike variabler som er like viktige, og kanskje viktigere enn kjønn når det gjelder elevers resultater. Denne forskningen skal utvalget selvsagt jobbe med, så jeg vil ikke bruke mer av min tid til å diskutere dette. Jeg prøver heller å svare på spørsmålene jeg har fått:

Jeg vil starte med spørsmål 2 – for det går ganske fort: *Jeg kan ikke på stående fot referere til skoler eller barnehager som jobber systematisk med likestilling eller utjevning av uheldige kjønnsforskjeller*. Det behøver ikke å bety at det ikke finnes slike institusjoner, og Utdanningsforbundet vil gjerne være med på å finne de gode eksemplene. Men når vi ikke fant slike eksempler umiddelbart, er nok dette et uttrykk for at området kjønn og likestilling ikke har vært et viktig satsingsområde på utdanningsfeltet på en stund. Det har vært mange såkalte «satsinger» i både barnehage og skole de siste årene, strategier som har rettet seg

mot lesing, skriving og regning. Men jeg tror ikke kjønnsforskjeller har vært et viktig tema i disse. Og dette bringer meg over på det første spørsmålet:

Hva er det som fører til kjønnsforskjeller?

Selvsagt har jeg ikke et fiks og ferdig svar på dette, men jeg vil tillate meg tenke litt høyt. Det kan være slik at lærere ikke er tilstrekkelig bevisst på sine egne holdninger til kjønn, og til tilpasset opplæring. Vi må selv ta et ansvar for undervisning og omsorg i barnehage og skole, og jeg mener at også Utdanningsforbundet bør ta dette perspektivet inn i sin skolering og i dialogen om hva som er godt lærerarbeid.

Jeg tror likevel at dette ikke kan isoleres til noe den enkelte lærer i barnehage og skole skal forholde seg til. Vi må lete etter *strukturelle forklaringer* på at jenter og gutter tilsynelatende får ulik utdanning. Vi må se på det store bildet, men vi må også forsøke å se barnehagen og skolen fra perspektivet til barn og unge, ikke bare se på hvilke resultater vi som samfunn vil ha.

Det er et stort press på barn og unge i dag – de skal prestere mer, være flinkere og yte maksimalt på skolen. Lærere og elever rapporterer store krav til prestasjon i skolen. Og læringstrykket flyttes stadig nedover i alder. Det er i dag forventninger til at selv barnehagebarns ferdigheter skal måles etter normerte kartlegginger.

Har vi en utdanning som er god og riktig for barn og unge? Har vi de rette læreplanmålene, de gode vurderingssystemene og den rette utdanningspolitikken?

Mye tyder på at prestasjonspresset er for høyt: Kan det hende at gutter og jenter svarer ulikt på dette prestasjonspresset?

Dette gir meg en anledning til å komme med noen kritiske merknader til mandatet som utvalget har fått. Mandatet er i alt for stor grad rettet mot målbare

prestasjoner og resultater, og ikke mot skolens brede dannelsings- og utdanningsoppdrag.

I bildet av gutters og jenters prestasjoner, finnes det i dag også fortellinger om jenter som blir syke. De presterer høyt, men finner likevel ikke glede og mening i skolen. Kanskje betaler noen av «de flinke jentene» en høy pris for sine prestasjoner?

Utdanningsforbundet er opptatt av å balansere utvalgets mandat mot et bredere læringssyn og en videre forståelse av hva som er barnehagens og skolens mandat og oppgave. Og vi håper at utvalget også vil ta i bruk metodikk som gjør at barnehagebarn og elever får anledning til å bidra til å fortelle sine historier om egen hverdag.

Vi er opptatt av å gjøre utdanningssystemet mer inkluderende for mangfoldet av barn og unge, slik at alle kan oppleve mestring og trivsel. Men vi tror ikke veien går gjennom ensidig fokus på kjønn. Kunnskapsgjennomgangen NOVA gjorde i 2008 og 2014 viser et mer nyansert bilde på hva som kan påvirke skoleprestasjonene. Vi håper at utvalget også forholder seg til disse nyansene.

Derfor tillater vi oss også å foreslå tiltak som vi tror at vil skape en mer likeverdig utdanning for alle barn – enten de er jenter eller gutter. Og heller ikke på tiltaks-siden har vi en fasit, men vi vil peke på noen aktuelle områder:

For det første bør vi gjøre en gjennomgang av utdanningen til de yngste barna. Hva skal være det konkrete innholdet i barnehagens siste år og i skolens første år. Er skolen rigget for å møte alle barns særlige modenhet og læringsformer? I NOU 2015:8 om fremtidens skole ble det tegnet en læringsforståelse som ikke skiller det kognitive fra det praktiske, motoriske, sosiale og emosjonelle. *Vi lærer som hele mennesker.*

Det diskuteres i dag om skolestarten bør bli mer fleksibel, og at flere kan vente med å starte på skolen. Dette er å snu problemet på hodet. Skolen skal tilpasse seg barna – ikke motsatt. Og kanskje trenger vi en debatt om det i overgangen mellom barnehage og skole er like viktig at barnehagens arbeidsformer videreføres inn i skolen – som at barnehagen skal forberede barna for skolen. Slik var det tenkt den gangen 6-åringen begynte i skolen for 20 år siden, slik er det ikke i dag. Vi bør se nærmere på de erfaringene vi har fra denne perioden

For det andre må muligheten til å tilpasse undervisningen bli et viktig mål for **fagfornyelsen**. Både mål og vurderingsformer må ta høyde for at barn er forskjellige. Evalueringen av Kunnskapsløftet viste at skolen reproducerer sosial ulikhet og at karakterforskjeller mellom elever med ulikt kjønn, minoritetsstatus eller utdanningsnivå hos foreldrene var tydelig. Samtidig viste evalueringen at kjønn, minoritetsstatus og foreldrenes utdanningsbakgrunn *har mindre å si* for elevers prestasjonsutvikling på skoler hvor elevene har en positiv opplevelse av læringsmiljøet sitt, enn på skoler der elevene rapporterer om dårlig læringsmiljø (NOVA-rapport 9/2010). Trivsel er med andre ord en viktig faktor for elevenes læring. Dette må vi også ta inn i fagfornyelsen. Vi må lage læreplaner som er helhetlige, og som tar opp i seg de gode intensjonene i den overordna delen av læreplanen.

For det tredje må vi utvikle de mulighetene som **økt lærertetthet** vil gi – både i barnehage og skole. Varierte arbeidsformer og varierte gruppestørrelser vil kunne bidra til tilpasset og likeverdig opplæring. Det betyr at opplæringen skal ta utgangspunkt i den enkelte elevs forutsetninger for læring, som kan variere mye mellom elevene. Når hver tredje lærer melder at de har for store klasser til å kunne følge opp hver elev og gi god nok tilpasset opplæring, er det mange

elever som ikke får den tette oppfølgingen de trenger og fortjener. Omfanget av *spesialundervisning* er høyt, og det er flest gutter som får det. I dag bruker samfunnet 10 milliarder kroner på spesialundervisning, ifølge anslag fra KD. Utdanningsforbundet mener at det er en sammenheng mellom lærernes små muligheter til å gi tilpasset opplæringen i den vanlige undervisningen og spesialundervisning.

Så må vi fortsette med å arbeide for at barnehage og skole skal ha et **mangfold av rollemodeller**. 97% av lærerne i barnehagen er kvinner, i grunnskolen er tallet godt over 80%. Selv om dette ikke har en direkte innvirkning på barnas læring, mener vi at det er viktig at alle barn kjenner seg igjen i lærerne de møter. Det bør være et mål for myndighetene å rekruttere flere menn til læreryrkene – på alle nivåer.

Kjønn og utdanningsvalg er særlig viktig for videregående opplæring. Det er fortsatt store kjønnsforskjeller i søkermønsteret for gutter og jenter, og vi ser at forskjellene forsterker seg over tid. Utdanningsforbundet mener at utvalget må vektlegge nasjonal og internasjonal forskning på dette feltet, og at problematikken bør vies stor oppmerksomhet i innledende fase. Utvalget bør også inkludere forskning knyttet til **kjønnsforskjeller i arbeidsmarkedet**.

Avslutningsvis vil jeg igjen takke for at vi i Utdanningsforbundet har fått lov til å spille inn i denne prosessen. Et kvarter er ikke lang tid, men vi er klare til å gi flere innspill til dette arbeidet. Vi vil også gjerne inkluderes i en referansegruppe. Det å involvere lærere tett i denne prosessen, kan i seg selv være et tiltak for å bidra til større bevissthet i barnehage og skole.

Tusen takk for oppmerksomheten.